

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่: ศึกษากรณี เงื่อนไขในการยื่นคำร้อง และผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี*

Retrial of Criminal Case: A Study of Conditions and Persons Who have the Right to Apply by Motion for Retrial

รวิภัทร์ ฉัตรไชยเดช**

สุรีย์ฉาย พลวัน***

คมสัน สุขมาก****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐาน และทฤษฎีทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยศึกษากฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ วิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 จากการศึกษาพบว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทยนั้น ขาดความชัดเจน และมีข้อจำกัดอยู่บางประการ โดยเฉพาะเรื่องเงื่อนไขในการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี ได้แก่ เรื่องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำความผิดแต่ไม่ได้รับโทษจริง เรื่องการรื้อฟื้นคดีเพียงบางฐานบางกระทง เรื่องการรื้อฟื้นคดีเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรณีเหล่านี้สามารถยื่นคำร้องได้หรือไม่ และเรื่องของผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี ได้แก่ การยื่นคำร้องแทนจำเลยต้องถึงแก่ความตายเท่านั้น และการยื่นคำร้องแทนของบุคคลคนหนึ่งเป็นการทำแทนบุคคลอื่นหรือไม่ ดังนั้นจึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ในมาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 18 ในเรื่องเงื่อนไขในการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี ควรระบุให้สามารถยื่นคำร้องได้แม้จำเลยจะไม่ได้รับโทษตามคำพิพากษานั้น นอกจากนี้ ในเงื่อนไขดังกล่าวควรระบุชัดเจนถึงกรณีว่าการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีแต่เพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของคดีสามารถกระทำได้ และกรณีเจ้าพนักงานกระทำการโดยทุจริตสามารถกระทำได้ รวมถึงแก้ไขในเรื่องผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี กรณีการยื่นคำร้องแทนจำเลย ควรระบุให้ครอบคลุมถึงญาติ พี่น้อง และผู้ที่อาศัยอยู่กับจำเลยด้วย

คำสำคัญ : การรื้อฟื้นคดี/ คดีอาญา/ สิทธิ

Abstract

The purpose of this thesis is to study the basic concepts and legal theories related to retrial of criminal case in Thailand and foreign laws. Study problems from law enforcement and solution method about Retrial of Criminal Case Act B.E. 2526. From the study found that Retrial of Criminal Case Act B.E. 2526 lacked clarity and had some limitations. For example one of the conditions of the petition of retrial, the judgment in the original case must be final that the

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

**นักศึกษาลัทธิสุตฺตนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

***ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

****พันตำรวจเอก ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

defendant has committed an offense and the penalty from that judgment be applied. Another issue, it didn't specify the retrial just part of the case and the retrial because of corruption in the judicial officers can made or not. On the issue of the right to apply by motion for retrial instead, it's must be the case of the death of the defendant only. Also, the law does not explicitly specify that the action for the person who has the right to apply by motion for retrial instead that doing for the other or not. Therefore, the Retrial of Criminal Case Act B.E. 2526 should be amended in Section 5, Section 6 and Section 18. It should specify to be able to file a petition even if the defendant doesn't receive a penalty from that judgment. In addition, in such conditions, it should be clearly specified that the retrial of any part of the case and the case of a judicial officers acting corruption shall be applied. Including the issue of the person who have the right to apply by motion for retrial. In the case of filing a petition for the defendant, it should specify to cover relatives and the person who live with the defendant as well.

Keywords : Retrial/ Criminal Case/ Right

บทนำ

ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งโดยหลักแล้ว เป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การรับรองเอาไว้โดยตลอดมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าวจึงสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะความผิดพลาดนั้นจะเกิดขึ้นเพราะ ปริมาณคดีซึ่งมีมากจนบุคลากรที่มีอยู่ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หรือบางคดีที่มีความซับซ้อนมาก หรือเกิดจากการกระทำโดยทุจริตของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นเอง กลับแก้งหรือกล่าวหา หรือพยานหลักฐานในคดีเป็นพยานหลักฐานปลอม จนทำให้ศาล ที่โดยหลักแล้วต้องพิจารณาพิพากษาเฉพาะแต่พยานหลักฐานที่อยู่ในสำนวน พิพากษาคดีผิดพลาดไป สุดท้ายแล้วทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การพิพากษาลงโทษจำเลยที่เป็นผู้บริสุทธิ์

ตัวอย่างคดีซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและก่อให้เกิดโทษกับตัวจำเลยคือ “คดีเซอร์แอน ดันแคน” ที่ปรากฏว่าคนที่ถูกลงโทษในศาลชั้นต้นและถูกขังในระหว่างดำเนินคดีจนศาลฎีกามีคำพิพากษายกฟ้อง รวมทั้งสิ้นต้องถูกขังอยู่เป็นเวลาถึง 6 ปี และยังมีจำเลยที่ตายระหว่างจำคุกอีกด้วย โดยที่จำเลยเหล่านั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เป็นคดีที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมอันนำไปสู่การลงโทษผู้บริสุทธิ์ (มดีชนสุดสัปดาห์, 2560)

ดังนั้นเมื่อรัฐยอมรับและเล็งเห็นถึงความผิดพลาดดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดมาตรการการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ขัดแย้งกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา เงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงถูกกำหนดเอาไว้อย่างรัดกุม (คณิต ณ นคร, 2561)

ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ประเทศไทยมีมาตรการอื่น ๆ เพื่อแก้ไขความผิดพลาดอันได้แก่ การอภัยโทษ การนิรโทษกรรม และ การล้างมลทินอยู่ แต่มาตรการที่กล่าวมานี้ไม่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงเป้าหมาย เนื่องจากวัตถุประสงค์ของมาตรการเหล่านั้น มิได้มุ่งเน้นที่จะแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมกล่าวคือ การอภัยโทษ มีผลเพียงละเว้นไม่บังคับโทษตามคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บางส่วน แต่มิได้แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้น จำเลยจึงยังถูกพิพากษาว่ามี

ความผิดอยู่นั้นเอง เพียงแต่มีต้องรับโทษเท่านั้น ทั้งนี้ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265 วรรค 3 และมาตรา 266 ที่บัญญัติชี้ว่าจำเลยแม้ได้รับการอภัยโทษแล้ว แต่ยังคงผูกพันรับผิดชอบในทางแพ่ง นอกจากนี้ หากไปกระทำความผิดอาญาอีก ศาลสามารถนำโทษที่ได้รับการอภัยโทษแล้ว มาพิจารณาเพื่อเพิ่มโทษ หรือไม่ลดอาญาได้ ในขณะที่การนิรโทษกรรมนั้น ถูกบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายหลายฉบับแตกต่างกัน การนิรโทษกรรมจึงต้องพิจารณาเป็นแต่ละกรณีไปในแต่ละฉบับ แต่โดยส่วนใหญ่จะใช้กับความผิดเกี่ยวกับการเมือง หรือใช้กับบุคคลโดยไม่เฉพาะเจาะจง บุคคลทั่วไปไม่อาจใช้สิทธิในการขอนิรโทษกรรมได้ จึงไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมได้ (ทวีโชค ไช่มุกด์, 2559, หน้า 24-26) ส่วนการล้างมลทินนั้น ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับเช่นเดียวกับการนิรโทษกรรม จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไปในแต่ละฉบับ ซึ่งการล้างมลทินนั้น แม้ผลของการล้างมลทินจะลบล้างโทษทั้งหมด เสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นไม่เคยรับโทษมาก่อน แต่มิได้ลบล้างการกระทำด้วย และบุคคลทั่วไปไม่อาจใช้สิทธิในการขอล้างมลทินได้ เนื่องจากการล้างมลทินเป็นดุลพินิจของรัฐ ทั้งผู้ที่ถูกล้างมลทินไม่มีสิทธิเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นอีกด้วย จึงเห็นได้ว่า การล้างมลทินไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด (สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, 2556)

กล่าวโดยสรุปแล้ว แม้มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีผลทำให้คำพิพากษาที่มีผลผูกพันจำเลยเป็นอันสิ้นสุดไป แต่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เป็นการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยตรง เป็นเหตุให้มีการกำหนดมาตรการในการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นโดยเฉพาะ นั่นคือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

อย่างไรก็ตาม หลังจากมีมาตรการตามกฎหมายในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พบว่ามีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น เนื่องจากตัวบทกฎหมายของพระราชบัญญัตินี้ ขาดความชัดเจน และมีข้อจำกัดอยู่บางประการ โดยเฉพาะเรื่องของเงื่อนไขในการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี และเรื่องของผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี เช่น เงื่อนไขประการหนึ่งของการยื่นคำร้องนั้น คำพิพากษาในคดีเดิมต้องถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำความผิด และจำเลยได้รับโทษจากคำพิพากษานั้น ดังนั้นหากเป็นกรณีคดีเดิมไม่มีการลงโทษจำเลยเพราะเหตุอย่างหนึ่งเหตุใดตามกฎหมาย ย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการขอให้รื้อฟื้นคดี เงื่อนไขอีกประการหนึ่ง คือ พยานหลักฐานใหม่ต้องแสดงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งคำว่า "ไม่ได้กระทำความผิด" นั้น มีความหมายแคบเกินไปเพียงใด กฎหมายไม่ได้ระบุชัด จะหมายความว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ ทั้งสิ้นในคดี หรือความหมายเฉพาะความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแต่เพียงบางส่วนของคดี และอีกประเด็นหนึ่งคือ ในเงื่อนไขของการรื้อฟื้นคดีนั้นไม่ได้ระบุถึงเหตุเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมเอาไว้ จึงยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ในส่วนของผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดีแทน ต้องเป็นกรณีจำเลยถึงแก่ความตายเท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีอื่นที่จำเลยมิได้ถึงแก่ความตาย แต่ไม่สามารถมายื่นคำร้องเองได้ เช่น การสาบสูญหรือวิกลจริต อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดชัดว่าการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีแทนของบุคคลผู้มีสิทธินั้น เป็นการกระทำแทนบุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีแทนคนอื่นหรือไม่

นอกจากนี้ พบว่าพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นี้ไม่ค่อยถูกใช้จากผู้ต้องคำพิพากษาเท่าที่ควร จากการค้นคำพิพากษาฎีกาพบว่ามีจำนวนน้อย และศาลยกคำร้องทั้งหมด โดยระหว่างพ.ศ. 2533-2559 มีคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จำนวน 17 เรื่อง คือคำพิพากษาฎีกาที่ 5038/2533, 826/2534, 6883/2542, 8868/2544, 3434/2545, 4088/2546, 6582/2547, 3292/2548, 6555/2548, 5969/2550, 3863/2552, 5121/2553, 1360/2555, 4112/2556, 5991/2558, 15189/2558 และ 9284/2559 ซึ่งคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวมานี้ ศาลได้มีคำสั่งยกคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ทั้งหมด และเกือบทุกคดีจะเป็นการยกด้วยเหตุว่าคำร้องที่ยื่นเข้ามานั้น ไม่เข้าหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนด เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 826/2534 ศาลได้วินิจฉัยว่า คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ต้องบรรยาย

รายละเอียดให้ปรากฏชัดแจ้งในคำร้องว่า พยานหลักฐานใหม่มีที่มาอย่างไร และสำคัญแก่คดีอย่างไรก่อน หรือแม้จะไม่มีเอกสารใดแนบมากับคำร้องขอก็ตามก็ต้องบรรยายรายละเอียดมาดังกล่าวข้างต้นด้วยเมื่อคดีฟังไม่ได้ว่า ผู้ร้องมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีอย่างไร คำร้องขอของผู้ร้องจึงไม่มีมูล ศาลขอที่จะมีคำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องได้โดยไม่ต้องทำการไต่สวน (ศาลฎีกา, ม.ป.ป. ข) เมื่อศาลยกคำร้อง สิทธิของผู้ร้องย่อมหมดไปแม้จะเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม เพราะตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นกำหนดให้สามารถยื่นคำร้องได้เพียงครั้งเดียว อีกทั้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ค่อนข้างมีความเข้มงวด และกฎหมายของประเทศไทยมีลักษณะที่ทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาต้องพึ่งพาตัวเองค่อนข้างมาก ส่งผลให้สิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ไม่ได้รับความคุ้มครองสมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ที่ต้องการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริสุทธิ์ (คณิต ฅ นคร, 2560)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีกฎหมายที่ให้สิทธิแก่บุคคลในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ แต่กลับมีข้อจำกัดและปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอยู่มากมาย ทำให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ถูกบั่นทอนลง ทั้งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2526 จนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่เคยมีการแก้ไขแต่อย่างใด กรณีจึงเห็นสมควรที่จะมีการศึกษาพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ แก้ไขให้สอดคล้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อสร้างความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐาน หลักการ และ ทฤษฎีทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526
3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี โดยไม่รวมถึงการเยียวยาทางแพ่ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 กฎหมายภายในประเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนหลักกฎหมายของต่างประเทศ ศึกษาจากกฎหมาย เกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น

สมมติฐานของการวิจัย

ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ดังนั้น เมื่อมีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ใช้บังคับ เพื่อแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม และเพื่อ

เยียวความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 กลับมีข้อจำกัดอยู่มากมาย โดยเฉพาะข้อจำกัดที่จะเข้าถึงสิทธิในการรื้อฟื้นคดี ได้แก่ กรณีจำเลยต้องรับโทษตามคำพิพากษาจริง กรณีการรื้อฟื้นแต่เพียงบางข้อหาหรือบางฐานความผิด กรณีการทุจริตของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม และกรณีการยื่นคำร้องแทน กรณีเหล่านี้ทำให้สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ถูกบั่นทอนลง ดังนั้นจึงเห็นสมควรแก้ไขพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อสร้างความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

การทบทวนวรรณกรรม

ในอดีตที่ผ่านมามีการทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อยู่ทั้งหมด 5 เล่ม เล่มแรกเป็นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2528 เนื้อหาในเล่มเป็นการพูดถึงภาพรวมของกฎหมาย เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ และคาดการณ์ปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้น (สันติ สุธจิต, 2528)

เล่มที่สองเป็นของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตปี 2548 เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีการรื้อฟื้นคดีอาญาในกรณีที่เป็นคุณกับจำเลย โดยเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยและฝรั่งเศส ในประเด็นมาตรา 6 กล่าวคือ มาตรา 6 (2) กำหนดไม่ครอบคลุมถึงผู้เสมือนไร้ความสามารถ ดังนั้นถ้าผู้เสมือนไร้ความสามารถยังมีชีวิตอยู่ ผู้พิทักษ์ไม่สามารถยื่นคำร้องแทนได้ มาตรา 6 (4) จำเลยต้องถึงแก่ความตายเท่านั้น มิฉะนั้นจะไม่สามารถให้บุคคลอื่นยื่นแทนได้ มาตรา 6 (5) ในเรื่องเกี่ยวกับพนักงานอัยการ ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความคล้ายคลึงกับกรณีของผู้วิจัยศึกษา แต่มีความแตกต่างกันเนื่องจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการยื่นคำร้องแทนได้ทุกกรณี ซึ่งผู้วิจัยไม่เห็นด้วยเพราะจะทำให้การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ทำได้ง่ายขึ้นจนอาจเป็นช่องทางให้มีการทุจริตเกิดขึ้น (พิชญา เหลืองรัตนเจริญ, 2548)

เล่มที่สามเป็นเป็นการรื้อฟื้นคดีอาญาในกรณีที่เป็นโทษกับจำเลยของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตปี 2549 โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศเยอรมนี แต่เนื่องจากประเทศไทยใช้การรื้อฟื้นคดีอาญาในลักษณะที่เป็นคุณกับจำเลยเท่านั้น กรณีศึกษาในเล่มจึงนำเสนอในส่วนที่เป็นโทษ เช่น การวางรูปคดีของพนักงานอัยการ การประสานงานของพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ ดุลพินิจของพนักงานอัยการ เป็นต้น ว่ากรณีเหล่านี้เกี่ยวข้องต่อการรื้อฟื้นคดีอาญาอย่างไร (พัลลภ แพทย์ไชยวงษ์, 2549)

เล่มที่สี่เป็นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2549 เป็นการศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพยานหลักฐานใหม่ทั้งหมด มีการเปรียบเทียบกับ การสอบสวนซ้ำ วัตถุประสงค์ของการสอบสวนกับการรื้อฟื้นคดี และเรื่องพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ว่าถือเป็นพยานหลักฐานใหม่หรือไม่ (คณิน วงศ์ใหญ่, 2549)

เล่มที่ห้าเป็นของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตปี 2554 เป็นการศึกษาเฉพาะในส่วนพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เช่น อำนาจของพนักงานอัยการในการยื่นคำร้อง การสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน (จารุวรรณ อมรศีลสวัสดิ์, 2554)

จากการศึกษาเห็นว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นมาตรการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แม้ว่าจะมีข้อดี หรือประโยชน์ในด้านของการให้ความยุติธรรมแก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ เพื่อแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม แต่การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก็อาจมีข้อเสียได้เช่นกัน เช่น การมีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้คดีที่ได้มีการพิพากษาแล้ว เป็นอันยุติ และปฏิบัติตามคำบังคับของคำพิพากษานั้น

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาจะคงความศักดิ์สิทธิ์เอาไว้ได้ ย่อมต้องได้รับการยอมรับจากคู่ความและประชาชนด้วย หากยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาโดยเคร่งครัด แล้วเกิดปัญหาว่าคำพิพากษานั้น มาจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดจะยิ่งทำให้คู่ความและประชาชนเสื่อมศรัทธา และไม่ยอมรับคำพิพากษา ซึ่งจะกลายเป็นผลเสียต่อสังคมมากยิ่งขึ้น จึงต้องยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดเหล่านั้นให้ถูกต้อง แต่ต้องพยายามมิให้กระทบกระเทือนต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษามากจนเกินไปเช่นกัน ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขและวิธีการที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จึงต้องเป็นเงื่อนไขที่จำกัด และมีวิธีการที่รัดกุม เพื่อป้องกันและบรรเทาข้อเสียที่อาจมีขึ้นจากจำเลยผู้บริสุทธิ์ ซึ่งพยายามขวนขวายหาช่องทางให้ตนเองหลุดพ้นจากคำพิพากษา (คมกริช ดิษฐเจริญ และจากรุวรรณ อมรศิลป์สวัสดิ์, 2560, หน้า 55-56)

โดยหลักการแล้ว สามารถรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ทั้งในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยและทางที่เป็นโทษแก่จำเลย โดยการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย เป็นการที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยเนื่องจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม รัฐจึงดำเนินการแก้ไขเยียวยาให้แก่จำเลย ในขณะที่การรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษแก่จำเลย เป็นการที่ศาลยกฟ้องเนื่องจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม รัฐจึงสามารถรื้อฟื้นขึ้นมาดำเนินคดีกับจำเลยได้ แต่กฎหมายของประเทศที่ยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษแก่จำเลยจะมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่มีความเข้มงวดมาก เพื่อเป็นการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา กฎหมายของประเทศต่าง ๆ โดยส่วนมากจึงเป็นการรื้อฟื้นคดีอาญาเฉพาะในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย (คณิต ณ นคร, 2560)

นอกจากหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาแล้ว แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นคดีอาญายังมีทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายและทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษาดังกล่าวด้วย ซึ่งทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย เป็นรูปแบบของกระบวนการทางอาญาที่ยึดกฎหมายเป็นหลัก เน้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ต่อต้านการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ ขึ้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงมุ่งเน้นที่เป็นความเป็นธรรม กระบวนการในการพิจารณาความอาญาจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ มิให้ถูกระทบกระเทือนจากการกระทำของรัฐ (Legal Information Institute, n.d. ก) เมื่อมาพิจารณากับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว เห็นได้ว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการทางกฎหมายอย่างหนึ่ง เกิดความผิดพลาดขึ้น และความผิดพลาดนั้นกระทบกระเทือนถึงสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน อันเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง จึงเห็นสมควรที่จะให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้น เพื่อแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าวนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย

ส่วนทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษานั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษา คำพิพากษาของศาลจะมีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าคำพิพากษานั้นถึงที่สุดหรือไม่ และคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดหรือไม่ โดยคำพิพากษาอันเป็นที่สุดสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือคำพิพากษาอันเป็นที่สุดโดยแบบพิธี และคำพิพากษาอันเป็นที่สุดโดยเนื้อหา (โกศล โสภาคย์วิจิตร, 2550, หน้า 152-153) จึงเห็นได้ว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จะสร้างผลกระทบต่อทฤษฎีนี้เช่นเดียวกัน เพราะเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของประเทศไทยนั้น ในประการแรกเลย คดีนั้นต้องถึงที่สุดเสียก่อน แล้วมีพฤติการณ์ที่เข้าเงื่อนไขที่จะสามารถรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีนี้เช่นเดียวกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยทำการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จากบทบัญญัติของกฎหมาย บทความทางวิชาการ หนังสืองานวิจัย วิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

ผลการวิจัย

การรื้อฟื้นคดีอาญาของแต่ละประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเอาไว้แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามวิธีการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้น ๆ การศึกษาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงไม่อาจศึกษาเพียงแค่งกฎหมายของประเทศไทยเพียงประเทศเดียวได้ แต่ย่อมที่จะต้องศึกษาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของประเทศต่าง ๆ ด้วยเพื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสีย เพื่อการนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยกฎหมายต่างประเทศที่นำมาศึกษาคือกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในปัจจุบันของฝรั่งเศส ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ Le Code d' instruction criminelle มาตรา 622 – 626 ภายใต้ลักษณะการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หรือ Applications for retrial (Legifrance, n.d.) ในขณะที่การรื้อฟื้นคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาถูกบัญญัติไว้ในกฎที่ 33 ของวิธีพิจารณาความอาญา หรือ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 33 (Legal Information Institute, n.d. ข) ส่วนของประเทศเยอรมนี การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หรือ Das Wiederaufnahme eines Verfahrens บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ Strafprozeßordnung มาตรา 359 – 373a (German Law Archive, n.d.) และประเทศญี่ปุ่นจะบัญญัติอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 435 – 453 (Japanese Law Translation, n.d.) ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 อันเป็นกฎหมายของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาแล้ว สามารถสรุปได้ดังตารางด้านล่าง

ประเทศ	เงื่อนไขในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	ผู้มีสิทธิขอให้รื้อฟื้นคดี	การรื้อฟื้นคดีเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
ไทย	ต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุด และจำเลยต้องได้รับโทษจริง	บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ผู้แทนของบุคคลนั้น รวมถึงบุคคลใกล้ชิดของบุคคลนั้นในกรณีที่ต้องรับโทษถึงแก่ความตาย และพนักงานอัยการ	ไม่มีการบัญญัติเหตุดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง
ฝรั่งเศส	ต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ไม่จำเป็นว่าจำเลยจะต้องถูกลงโทษจริงตามคำพิพากษา	ผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิด ผู้แทนของบุคคลนั้นในกรณีที่ผู้ถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิดเป็นผู้หย่อนความสามารถ รวมถึงบุคคลใกล้ชิดของบุคคลนั้น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	ไม่มีการบัญญัติเหตุดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง
สหรัฐอเมริกา	สามารถทำได้ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ก็ตาม จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาต่อว่าจำเลยได้รับโทษจริงหรือไม่	เนื่องจากสามารถรื้อฟื้นคดีได้แม้ว่าคดีจะยังไม่ถึงที่สุด บุคคลที่สามารถรื้อฟื้นคดีได้นอกจากพนักงานอัยการ ผู้ต้องคำพิพากษา หรือคู่ความในคดีนั้น ๆ หรือผู้แทน หรือผู้รับมอบอำนาจแล้ว จึงยังรวมถึงผู้พิพากษาเองด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดในระหว่างการศึกษาพิจารณา	กำหนดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีไว้ 2 เหตุ คือ เหตุที่มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ กับเหตุอื่น ซึ่งสำหรับเหตุอื่นนั้น ศาลเคยอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในเหตุต่าง ๆ เช่น ความไม่ยุติธรรม หรือลำเอียงของลูกขุน หรือการที่ศาลละเมิดไม่ปฏิบัติตามกฎของศาล

เยอรมนี	ต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะเป็นคำพิพากษาที่ให้อภัยโทษจำเลยหรือไม่ก็ได้	ในกรณีที่เป็นคุณแก่จำเลย บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องได้แก่ พนักงานอัยการ รวมถึงคู่สมรส ผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ญาติ และพี่น้องของผู้ต้องรับโทษนั้น ส่วนกรณีที่เป็นโทษแก่จำเลยนั้น พนักงานอัยการผู้เดียวที่มีสิทธิยื่นคำร้อง	มีการกำหนดเหตุไว้ ว่าถ้าผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมีส่วนร่วมในการทำคำพิพากษา มีความผิดเนื่องจากทุจริตต่อหน้าที่เกี่ยวกับคดีนั้น สามารถขอรื้อฟื้นคดีได้
ญี่ปุ่น	ต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุด และ จำเลยต้องได้รับโทษจริง	ผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิด ผู้แทนของบุคคลนั้นในกรณีที่ถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิดเป็นผู้หย่อนความสามารถ รวมถึงบุคคลใกล้ชิดของบุคคลนั้น และพนักงานอัยการ	มีการกำหนดเหตุไว้ ว่าถ้ามีการพิสูจน์ภายหลังว่าผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ผู้ช่วยพนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ทำทุจริตต่อหน้าที่ สามารถขอรื้อฟื้นคดีได้

จากที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาปัญหาของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเงื่อนไขในการขอให้รื้อฟื้นคดี เนื่องจากคดีที่จะขอให้รื้อฟื้นชั้นพิจารณาใหม่ จะต้องเป็นคดีอาญาที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลต้องรับโทษอาญา ซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุด หมายถึง คำพิพากษาที่ไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาในกรณีใด ๆ ถ้ามีการขอถอนฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาก่อนที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะมีคำพิพากษา ย่อมถือว่าถึงที่สุดชั้นศาลที่ได้พิพากษาลงโทษ ทั้งนี้ โทษทางอาญาที่บุคคลนั้นได้รับ หมายถึงโทษอย่างหนึ่งอย่างใดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ดังนั้น หากผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ย่อมขอให้รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งเมื่อศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้วพบว่ามีความแตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทย

สำหรับประเทศฝรั่งเศส ศาลของประเทศฝรั่งเศสได้เคยวินิจฉัยว่า คดีที่จำเลยไม่ต้องรับโทษเพราะมีเหตุตามกฎหมายที่ไม่ต้องรับโทษ หรือไม่อาจบังคับโทษตามคำพิพากษาได้ อาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะจำเลยชอบที่จะขอให้ลบล้างผลแห่งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่ามีความผิด ด้วยเหตุผลด้านกฎหมายและด้านจิตใจ เพราะฉะนั้นตามแนวทางของประเทศฝรั่งเศส คดีที่ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าจำเลยได้กระทำความผิด ไม่ว่าจะถูกลงโทษหรือไม่ก็ตาม เป็นคดีที่ขอรื้อฟื้นชั้นพิจารณาใหม่ได้ประเทศเยอรมนี เนื่องจากประเทศเยอรมนีอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีได้ทั้งในทางที่เป็นคุณกับจำเลย และในทางที่เป็นโทษกับจำเลย ดังนั้นในคดีที่จะขอรื้อฟื้นคดี จึงเป็นคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่จะเป็นคำพิพากษาที่ให้อภัยโทษจำเลยหรือไม่ก็ได้ หากเป็นคำพิพากษาที่ให้อภัยโทษจำเลยและคดีนั้นมีการรื้อฟื้นคดีขึ้น กรณีดังกล่าวอาจจะเป็นการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นคุณกับจำเลย แต่ถ้าคดีเดิมนั้นจำเลยถูกตัดสินให้พ้นจากความผิด และต่อมามีการรื้อฟื้นคดีขึ้น ย่อมอาจจะเป็นการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษกับจำเลย

กรณีที่มีเหตุยกเว้นโทษก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากบุคคลไม่ได้รับโทษทางอาญาจริง ๆ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่ ซึ่งเมื่อศึกษาเทียบเคียงกับประเทศฝรั่งเศสแล้ว พบว่าศาลฎีกาของประเทศฝรั่งเศส เคยวินิจฉัยว่าคดีที่ไม่ต้องรับโทษเพราะมีเหตุตามกฎหมายที่ไม่ต้องรับโทษ หรือไม่อาจบังคับโทษตามคำพิพากษาได้ อาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะจำเลยชอบที่จะขอให้ลบล้างผลแห่งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่ามีความผิด ด้วยเหตุผลด้านกฎหมายและด้านจิตใจ เพราะฉะนั้นตามแนวทางของประเทศฝรั่งเศส คดีที่ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าจำเลยได้กระทำความผิด ไม่ว่าจะถูกลงโทษหรือไม่ก็ตาม เป็นคดีที่ขอรื้อฟื้นชั้นพิจารณาใหม่ได้ นอกจากนี้ในประเทศเยอรมนี ซึ่งอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีได้ทั้งในทางที่เป็นคุณกับจำเลย และในทางที่เป็นโทษกับจำเลย ก็

ยอมที่จะขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แม้ว่าคดีเดิมจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด และจำเลยมิได้รับโทษอาญาแต่อย่างใด (สันติ ศุภจิต, 2550, หน้า 10-11)

ผู้วิจัยเห็นว่า การเปิดโอกาสให้บุคคลซึ่งแม้ไม่ได้รับโทษเพราะเหตุตามกฎหมาย และมีเหตุแห่งการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้มีโอกาสยื่นคำร้องขอ ย่อมเป็นไปเพื่อความยุติธรรม ดังนั้น กฎหมายการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงสมควรบัญญัติให้ครอบคลุม

กรณีพยานหลักฐานใหม่ต้องแสดงว่าจำเลยไม่มีความผิดเท่านั้น เมื่อศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้วพบว่า ประเทศฝรั่งเศสได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพยานหลักฐานใหม่ ในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีไว้ว่า พยานหลักฐานใหม่ต้องเป็นพยานหลักฐานอันเป็นสาระสำคัญแก่คดี กล่าวคือ เป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงคำตัดสินเดิมได้ ดังนั้น เพียงแสดงให้เห็นถึงความสงสัยในคำพิพากษาที่ลงโทษจำเลยก็เพียงพอที่จะขอรื้อฟื้นคดีได้แล้ว ทั้งนี้เพราะกฎหมายการรื้อฟื้นคดีของประเทศฝรั่งเศสตีความโดยคำนึงถึงความบริสุทธิ์ของจำเลย ประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดเหตุที่จะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีไว้ 7 เหตุด้วยกัน ซึ่งหนึ่งในเหตุนั้น คือ เมื่อมีพยานหลักฐานที่ค้นพบใหม่ในภายหลังอย่างชัดเจน ว่าควรที่จะได้มีการสืบพยานเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ของจำเลย หรือควรจะได้มีการปลดปล่อยจำเลย หรือบุคคลที่ต้องโทษนั้นควรได้รับการชดใช้เงินเพื่อบรรเทาความเสียหาย หรือบุคคลนั้นควรจะได้รับโทษน้อยกว่าที่ได้รับอยู่จริง พยานหลักฐานดังกล่าวนี้จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สามารถรับฟังได้ (Dando, n.d.) ประเทศเยอรมนี มีการกำหนดกรณียื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีเพื่อให้การลงโทษลดน้อยลง ซึ่งทำได้โดยการขอให้การรับโทษหนักเบาลง ในกรณีของกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท กล่าวคือบทบัญญัติของกฎหมายที่มีโทษเบาลงหมายถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่โดยรวมแล้วมีโทษเบากว่า

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศที่ควรกำหนดให้พยานหลักฐานใหม่ ไม่จำเป็นต้องแสดงว่าผู้ต้องรับโทษมิได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงกรณีที่พยานหลักฐานใหม่นั้นแสดงว่าผู้ต้องรับโทษควรที่จะได้รับโทษน้อยลงเพราะเหตุผลโทษตามกฎหมายด้วย ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นไปเพื่อแก้ไขและลบล้างคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ซึ่งเกิดจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นหากกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวผิดพลาด เป็นเหตุให้ผู้ต้องรับโทษ ได้รับโทษหนักกว่าที่บุคคลนั้นสมควรที่จะได้รับ ย่อมเป็นการไม่ยุติธรรม และกระทบสิทธิของผู้ต้องรับโทษ จึงเห็นสมควรที่จะกำหนดให้พยานหลักฐานใหม่ อันเป็นเหตุในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ไม่เพียงแสดงว่าผู้ต้องรับโทษมิได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงกรณีที่อ้างพยานหลักฐานใหม่ แสดงว่าผู้ต้องรับโทษควรจะได้รับโทษน้อยกว่าที่ได้รับอยู่จริงด้วย เพื่อให้กฎหมายมีความครอบคลุมถึงเงื่อนไขในการร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ในเหตุพยานหลักฐานใหม่

2. ปัญหาเกี่ยวกับรื้อฟื้นคดีแต่เพียงบางฐาน บางกระทงของคดี เหตุอันเป็นเงื่อนไขของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายของประเทศไทย ถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่มีการระบุ ว่าผู้ต้องรับโทษจะสามารถขอรื้อฟื้นคดีเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดได้หรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีของพยานหลักฐานใหม่ ตามมาตรา 5(3) ซึ่งกำหนดไว้ว่า พยานหลักฐานใหม่ดังกล่าว ต้องแสดงว่าผู้ต้องรับโทษมิได้กระทำความผิด ปัญหาจึงมีว่า คำว่า “มิได้กระทำความผิด” นั้น มีความหมายแคบเพียงใด จะหมายความว่าจำเลยต้องมิได้กระทำความผิดใด ๆ ทั้งสิ้นในคดีนั้น หรือหมายความเพียงเฉพาะความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแต่บางส่วนของคดี ซึ่งความหมายของคำว่า “มิได้กระทำความผิด” นั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นได้ว่าสามารถรื้อฟื้นคดีแต่เพียงบางส่วนของคดีได้หรือไม่ ซึ่งในกฎหมายของต่างประเทศ เมื่อศึกษาแล้วพบว่า ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เหมือนกับกฎหมายของประเทศไทย เนื่องจากประเทศเหล่านั้น ไม่ได้จำกัดว่าพยานหลักฐานใหม่ ต้องแสดงว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดเท่านั้นเหมือนอย่างกฎหมายประเทศไทย โดยในประเทศฝรั่งเศส เพียงแสดงให้เห็นถึงความสงสัยว่าจะเปลี่ยนแปลงคำตัดสินเดิมได้ก็ร้องขอรื้อฟื้นคดีได้แล้ว ในประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมนีก็ว่า

เพียงทำให้บุคคลนั้นได้รับโทษน้อยลงก็เพียงพอแล้ว โดยของญี่ปุ่นอยู่ที่มาตรา 435 และของเยอรมนีอยู่ที่มาตรา 359 และ 362

จากที่กล่าวมา จึงเห็นสมควรที่จะมีบัญญัติกำหนดให้ชัดเจนว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของคดีนั้นสามารถกระทำได้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นไปเพื่อแก้ไขและลบล้างคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ซึ่งเกิดจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นการรื้อฟื้นคดีแต่เพียงบางส่วนเพื่อแก้ไขความผิดในกระบวนการยุติธรรม เป็นเหตุให้ผู้ต้องรับโทษได้รับโทษความผิดที่บุคคลนั้นไม่ได้กระทำจึงเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากเหตุอันเป็นเงื่อนไขของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายของประเทศไทย ถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่มีการบัญญัติเหตุของการรื้อฟื้นคดีเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเอาไว้

ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศนั้น ประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีไว้ 7 เหตุ โดยเหตุหนึ่งนั้น คือ เมื่อได้มีการพิสูจน์ภายหลังโดยคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ผู้พิพากษานายหนึ่งนายใดซึ่งร่วมในการทำคำพิพากษาคดีก่อน หรือในการจัดทำเอกสารหลักฐานบางอย่างที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการสนับสนุนคำพิพากษานั้น หรือพนักงานอัยการ ผู้ช่วยพนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำข้อความเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ อย่างไรก็ดีตามหากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้พิพากษา หรือพนักงานอัยการ ผู้ช่วยพนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนที่จะมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิด การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเช่นนี้ ถือว่าเป็นเหตุที่ยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงเช่นนี้ ไม่เป็นที่ล่วงรู้แก่ศาลที่ได้ทำคำพิพากษาคดีนั้น (Dando, n.d.) ประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นประเทศที่สามารถรื้อฟื้นคดีได้ทั้งในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย และเป็นโทษแก่จำเลย ทั้งนี้ เหตุหนึ่งในการขอรื้อฟื้นคดีที่ได้มีการกำหนดไว้คือ ถ้าผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมีส่วนร่วมในการทำคำพิพากษา มีความผิดเนื่องจากทุจริตต่อหน้าที่เกี่ยวกับคดีนั้น สามารถขอรื้อฟื้นคดีได้ ไม่ว่าจะเป็คุณแก่จำเลย หรือเป็นโทษแก่จำเลยก็ตาม ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีไว้ 2 เหตุ คือเหตุที่มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ กับ เหตุอื่น ซึ่งสำหรับเหตุอื่นนั้น ศาลเคยอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในเหตุต่าง ๆ เช่น ความไม่ยุติธรรม หรือลำเอียงของลูกขุน หรือการที่ศาลละเมิดไม่ปฏิบัติตามกฎของศาล

จากการศึกษา พบว่าการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เป็นเหตุสำคัญที่หลายประเทศยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ตามกฎหมายของประเทศไทยไม่มีการบัญญัติเหตุดังกล่าวนี้ไว้โดยชัดแจ้ง มีเพียงเหตุรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ที่อาจเทียบเคียงได้ว่าการที่จำเลยถูกฟ้องคดีโดยทุจริต หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงาน อาจถือเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่จะร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดี แต่อย่างไรก็ตาม กรณีเช่นนี้ย่อมต้องอยู่ที่การตีความของศาล ฉะนั้นเห็นได้ว่าเรื่องการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และควรที่จะมีการนำเหตุดังกล่าวนี้มาปรับใช้กับกฎหมายของประเทศไทยด้วย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรเพิ่มเหตุในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ให้การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ด้วย เพื่อให้กฎหมายมีความครอบคลุมและชัดเจนถึงเงื่อนไขที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในเหตุเรื่องการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

4. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอให้รื้อฟื้นคดี กรณีการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาแทนตามมาตรา 6(4) ต้องเป็นกรณีผู้ต้องรับโทษถึงแก่ความตายเท่านั้น ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา จึงจะสามารถยื่น

คำร้องแทนได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพสังคมปัจจุบัน ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น มีการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว จึงมีบุคคลจำนวนมากที่ไม่ได้ทำการสมรส หรือสมรสแต่ได้หย่าร้างกันมากขึ้น ซึ่งหากผู้ที่ไม่ได้สมรส หรือผู้ที่หย่าร้าง และผู้บุพการีเสียชีวิตไปก่อนแล้ว ได้รับโทษาญาตามคำพิพากษาถึงที่สุด และปรากฏ ต่อมาในภายหลังว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง จะไม่มีบุคคลใดยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีได้เลย ส่งผลให้คำ พิพากษาดังกล่าวนั้นสร้างความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของบุคคลนั้น และวงศ์ตระกูล ผู้ใช้นามสกุลเดียวกันด้วย จึงเห็นได้ ว่า มาตรา 6(4) ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม และไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า ในประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดไว้ว่ากรณีผู้ที่ถูกศาลพิพากษาถึงแก่กรรม หรือ เป็นบุคคลสาบสูญ ให้คู่สมรส บุตร บิดา มารดา ผู้รับมอบอำนาจทั่วไป หรือผู้รับมอบอำนาจเฉพาะ เป็นผู้มสิทธิร้อง ขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ประเทศญี่ปุ่น มีการกำหนดว่า ให้คู่สมรส ญาติสืบสายโลหิต พี่น้องของผู้ที่ถูกศาล พิพากษาว่ามีความผิด ในกรณีผู้ถูกศาลพิพากษาถึงแก่กรรมแล้ว หรืออยู่ในสภาพจิตไม่ปกติ (Dando, n.d.) ประเทศ เยอรมนี กำหนดกรณีผู้ต้องรับโทษถึงแก่ความตาย ให้คู่สมรส ผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ญาติ รวมถึงตลอดถึงพี่น้องของบุคคล นั้น มีสิทธิที่จะยื่นคำร้อง และในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากผู้ต้องคำพิพากษาแล้ว บุคคลอื่นที่สามารถยื่นคำร้องขอ ฟื้นคดี ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ คู่ความในคดีนั้น หรือ ผู้แทนหรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจ

ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรนำแนวทางของต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องรับโทษ และถึงแก่กรรมไปก่อนที่จะมีการยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดี โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องรับโทษ และญาติพี่น้อง สามารถขอหรือฟื้นคดีได้ในกรณีดังกล่าวนี้ด้วย และสมควรเพิ่มกรณีอื่น นอกเหนือไปจากกรณีที่ผู้ต้องรับโทษถึงแก่ความ ตายไปก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง โดยทำแนวทางของประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นมาใช้ โดยเพิ่มกรณีของการที่ผู้ ต้องรับโทษตกเป็นบุคคลสาบสูญ และอยู่ในสภาพจิตไม่ปกติเข้าไป ทั้งนี้ เนื่องจากว่าวัตถุประสงค์ในการขอหรือฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่คือการแก้ไขและลบล้างคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ซึ่งเกิดจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา ดังนั้นหากผู้ต้องรับโทษเป็นผู้บริสุทธิ์ ย่อมสมควรที่จะมีโอกาสร้องขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์นั้น

กรณีการยื่นคำร้องขอให้หรือฟื้นคดีซ้อนระหว่างบุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอด้วยกัน เนื่องจากมาตรา 18 แห่ง พระราชบัญญัติการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้กำหนดให้คำร้องเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่ง ในคดีหนึ่งให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียว ซึ่งหมายความว่า บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอหรือฟื้นคดี เมื่อยื่นคำร้องไปแล้ว จะมายื่นคำร้อง อีกครั้งไม่ได้ ดังนั้น หากกรณีมีการยื่นคำร้องซ้อนกันของบุคคลผู้มีสิทธิตามมาตรา 6 เนื่องจากกฎหมายกำหนดเพียงให้ ยื่นได้ครั้งเดียว โดยไม่ได้ระบุว่าจะยื่นโดยบุคคลใดก็ตาม ซึ่งหากตีความโดยเคร่งครัดแล้ว ย่อมหมายถึงไม่ว่าผู้ยื่นคำร้อง จะไม่เคยยื่นคำร้องมาก่อนเลยก็ตาม แต่บุคคลอื่นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเช่นกัน ได้ยื่นมาก่อนแล้ว จะตัดสิทธิผู้ที่ยื่นคำร้อง ภายหลัง ปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือ เมื่อบุคคลตามมาตรา 6 คนหนึ่งคนใดยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีแล้ว จะตัดสิทธิบุคคลอื่น ไม่ให้ยื่นคำร้องขอได้อีก จึงอาจเกิดกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องขอดังกล่าว แกล้งยื่นคำร้องขอโดยทุจริตเพื่อขัดขวาง หรือถ่วง แกล้งผู้ต้องรับโทษได้ เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศแล้วพบว่า ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เหมือนกับกฎหมายของประเทศ ไทย เนื่องจากประเทศเหล่านี้ ไม่ได้จำกัดการยื่นคำร้องขอไว้เพียงครั้งเดียว จึงสามารถยื่นขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา ใหม่ได้เสมอ โดยในประเทศฝรั่งเศส ถ้ามีเหตุที่จะขอใหม่ได้อีก จึงกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยโดยไม่จำกัด หากมีเหตุขอใหม่ก็สามารถยื่นขอหรือฟื้นคดีได้ ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ห้ามเฉพาะคำขอที่ถูกยกไปแล้วที่ไม่สามารถยื่นขอ หรือฟื้นคดีอีกได้

กรณีนี้ดังกล่าวนี้ จึงเห็นสมควรว่า ให้ประเทศไทยมีบทบัญญัติให้ชัดเจนว่า กรณีบุคคลตามมาตรา 6 คนหนึ่ง คนใดยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีแล้ว จะเป็นการตัดสิทธิบุคคลอื่นไม่ให้ยื่นคำร้องขอได้อีกหรือไม่ กล่าวคือ การกระทำของ บุคคลตามมาตรา 6 คนหนึ่งคนใด ถือเป็นการกระทำแทนบุคคลอื่นหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแบ่งบุคคลตามมาตรา 6 ออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มของผู้ต้องรับโทษ ซึ่งก็คือบุคคลตามมาตรา 6(1) - (4) กับกลุ่มของพนักงานอัยการ ซึ่งก็คือ

บุคคลตามมาตรา 6(5) เพื่อบัญญัติมาตราในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 โดยเทียบเคียงกับมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ศาลฎีกา, ม.ป.ป. ก) ที่แบ่งผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาออกเป็น 2 กลุ่ม และต่างฝ่ายต่างมีอำนาจฟ้องแยกต่างหากจากกัน แต่หากพวกหนึ่งซึ่งมีบุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดีหลายคน เมื่อบุคคลหนึ่งฟ้องคดีแล้ว ถือว่าเป็นการกระทำแทนบุคคลอื่น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เกิดขึ้น เนื่องจากตัวบทกฎหมายของพระราชบัญญัตินั้น ขาดความชัดเจน และขาดความครอบคลุม ซึ่งผู้วิจัยสรุปปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ และทำการเสนอแนะการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับคำพิพากษาถึงที่สุด อันเป็นเงื่อนไขในการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น เนื่องจากพ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้บัญญัติไว้ว่า

เดิม มาตรา 5 "คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด"

เมื่อศึกษาแล้ว เห็นควรแก้ไข ดังนี้

ใหม่ มาตรา 5 "คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว ไม่ว่าบุคคลนั้นจะได้รับโทษอาญานั้น หรือมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายทำให้บุคคลนั้นไม่ต้องรับโทษอาญานั้นหรือไม่ก็ตาม อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า..."

กรณีพยานหลักฐานใหม่ ต้องแสดงว่าจำเลยไม่มีความผิดเท่านั้นตามมาตรา 5(3) ควรบัญญัติให้ครอบคลุมถึงกรณีพยานหลักฐานที่แสดงว่าจำเลยควรจะได้รับโทษน้อยกว่าที่ได้รับ อยู่จริงด้วย

ดังนั้นจึงควรแก้ไขในมาตรา 5 (3) เป็นดังนี้

ใหม่ มาตรา 5 "คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า...

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด หรือมีเหตุยกเว้นโทษ หรือมีเหตุให้ได้รับโทษน้อยลง"

2. ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีแต่เพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของคดีนั้นเมื่อศึกษาแล้ว เห็นควรแก้ไขโดยเพิ่มวรรค 2 ในมาตรา 5 ดังนี้

ใหม่ มาตรา 5 "คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า..."

ทั้งนี้ การขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ตามความในวรรคแรกนั้น แม้เป็นการขอรื้อฟื้นคดีแต่เพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของคดี ท่านว่าย่อมสามารถกระทำได้

3. ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมนั้น เมื่อศึกษาแล้ว เห็นควรว่าบัญญัติให้การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในมาตรา 5 ด้วย ดังนั้นจึงควรแก้ไขโดยเพิ่มมาตรา 5 (4) ดังนี้

ใหม่ มาตรา 5 "คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า...

(4) เจ้าพนักงานของรัฐในคดีนั้น ภายหลังมีพยานหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ"

4. ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ถึงแก่ความตายก่อนยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี ตามมาตรา 6 (4) บุคคลที่สามารถยื่นคำร้องขอได้ในกรณีเช่นนั้นนั้น เนื่องจากพ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้บัญญัติไว้ว่า

เดิม มาตรา 6 "บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง

(1) บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด

(2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด

(4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ

(5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม"

เมื่อศึกษาแล้วเห็นว่าควรบัญญัติให้ครอบคลุมถึงผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องรับโทษ และญาติพี่น้องด้วย ดังนั้นจึงควรแก้ไขในมาตรา 6 (4) ดังนี้

ใหม่ มาตรา 6 "บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง...

(4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา **พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน หรือผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันกับ**บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ..."

กรณีบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ถึงแก่ความตายก่อนยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี ตามมาตรา 6(4) ควรเพิ่มกรณีของการที่ผู้ต้องรับโทษตกเป็นบุคคลสาบสูญ และอยู่ในสภาพจิตไม่ปกติเข้าไปด้วย นอกเหนือจากกรณีถึงแก่ความตาย ดังนั้นจึงควรแก้ไขในมาตรา 6 (4) เป็นดังนี้

ใหม่ มาตรา 6 "บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง...

(4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตาย **หรือตกเป็นบุคคลสาบสูญ หรือวิกลจริต**ก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ..."

กรณีของการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีซ้อนระหว่างบุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอด้วยกันนั้น เนื่องจากพ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้บัญญัติไว้ว่า

เดิม มาตรา 18 "คำร้องเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งในคดีหนึ่งให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียว"

เมื่อศึกษาแล้ว เห็นควรจะต้องมีบทบัญญัติแบ่งบุคคลตามมาตรา 6 ออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มของผู้ต้องรับโทษ ซึ่งก็คือบุคคลตามมาตรา 6(1) – (4) กับกลุ่มของพนักงานอัยการ และกำหนดให้การยื่นคำร้องขอของบุคคลในแต่

ละกลุ่มนั้น เป็นการกระทำที่แตกต่างหากจากกัน แต่หากพวกหนึ่งซึ่งมีบุคคลผู้มีสิทธิหลายคน เมื่อบุคคลหนึ่งยื่นคำร้องขอแล้ว ถือว่าเป็นการกระทำแทนบุคคลอื่น ดังนั้นจึงควรแก้ไขโดยเพิ่มวรรค 2 ในมาตรา 18 เป็นดังนี้

ใหม่ มาตรา 18 "คำร้องเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งในคดีหนึ่งให้ยื่นได้เพียง ครั้งเดียว

การยื่นคำร้องของบุคคลใน (1) (2) (3) และ (4) แห่งมาตรา 6 ไม่ตัดสิทธิตามวรรคแรกแห่งมาตรานี้ของพนักงานอัยการผู้เป็นบุคคลในมาตรา 6(5) ที่จะยื่นคำร้อง"

การแก้ไขพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ดังกล่าวนี จะเป็นการทำให้บทบัญญัติของกฎหมายมีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ที่ต้องการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เยียวยาและแก้ไขฟื้นฟูสิทธิ เสรีภาพ ชื่อเสียงของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากความผิดพลาดนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเป็นธรรมอย่างแท้จริงให้แก่ทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

- โกศล โสภาคย์วิจิตร. (2550). *การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิต ณ นคร. (2560). "ครุจอมทรัพย์ แสนเมืองโคตร" กับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. วันที่ค้นข้อมูล 22 ธันวาคม 2561, เข้าถึงได้จาก https://www.matichonweekly.com/special-report/article_73173.
- _____ . (2561 ก). *สิทธิของข้าพเจ้าในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____ . (2561 ข). *คณิต ณ นคร: กฎหมายในไทยเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ (กรณีครุจอมทรัพย์)*. วันที่ค้นข้อมูล 3 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก https://www.matichonweekly.com/special-report/article_75179
- คณิน วงศ์ใหญ่. (2549). *ปัญหาในการตีความ "พยานหลักฐานใหม่" ศึกษาเปรียบเทียบการรื้อฟื้น คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่กับการสอบสวนซ้ำ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คมกริช ดิษฐเจริญ และจารุวรรณ อมรศีลสวัสดิ์. (2560). *แพะในคดีอาญากับปัญหาการรื้อฟื้นคดี : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่*. *วารสารร่วมพฤษภ มหาวชิวิทยาลัยเกริก*, 35(3), 55-56.
- จารุวรรณ อมรศีลสวัสดิ์. (2554). *การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทวีโชค ไช่มุกด์. (2559). *การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายนิรโทษกรรมของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2475-2549*. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(1), 24-26.
- พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526. (2526, 7 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 100 ตอนที่ 55, หน้า 1.
- พัลลภ แพทย์ไชยวงษ์ (2549). *การรื้อฟื้นคดีอาญา : ศึกษากรณีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิชญา เหลืองรัตนเจริญ. (2548). *การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการรื้อฟื้นคดีที่เป็นคุณแก่จำเลย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มติชนสุดสัปดาห์. (2560). *ย้อนคดีเซอร์แอน “แพะในตำนาน” 17 ปีคดีประวัติศาสตร์ จ่าย 26 ล้าน ไล่บาป “ตำรวจ” ยี่จันสุดทาง*. วันที่ค้นข้อมูล 4 กรกฎาคม 2562, เข้าถึงได้จาก https://www.matchonweekly.com/scoop/article_20990
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 1.
- วัชร ไชยสาร. (2546). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ฉบับค้นคว้าอ้างอิง)*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ศาลฎีกา. (ม.ป.ป.). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. วันที่ค้นข้อมูล 26 พฤษภาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.supremecourt.or.th/file/elc/internet/Law courts/Code of Criminal Procedure/Code of Criminal Procedure.pdf>
- _____. (ม.ป.ป.). *ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา*. วันที่ค้นข้อมูล 23 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>
- สันทัต สุจริต. (2528). *การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). *การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุพยานหลักฐานใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์. (2556). *การล้างมลทิน : กรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัย*. วันที่ค้นข้อมูล 22 กุมภาพันธ์ 2561, เข้าถึงได้จาก: http://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/langmontin_p_ma.pdf
- Dando, S. (n.d.). *Japanese Criminal Procedure*. Retrieved from <http://www.gbv.de/dms/spk/sbb/toc/473002264.pdf>.
- German Law Archive. (n.d.) *Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)*. Retrieved from <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=754>.
- Japanese Law Translation. (n.d.) *Code of Criminal Procedure Last Version: Amendment of Act No. 95*. Retrieved from <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?printID=&ft=1&re=02&dn=1&x=53&y=21&co=01&ia=03&ky=retrial+criminal+procedure&page=6&vm=02>.
- Legal Information Institute. (n.d.). *Due Process*. Retrieved from <https://www.law.cornell.edu/constitution-conan/amendment-5/due-process>.
- _____. (n.d.) *Federal Rules of Criminal Procedure Rule 33 New Trial*. Retrieved from https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_33.
- Legifrance. (n.d.). *Code of criminal procedure Last amendment translated : Act No. 2005- 1550*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/content/location/1741>